



KESKKONNAAMET

AS Jiffy Products Estonia
info@jiffy.ee

25.06.2024 nr DM-127333-8

Ääsmäe turbatootmisala (HARM-044) korrastamistingimuste andmise taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata jätmine

1. OTSUS

Lähtudes alljärgnevast, tuginedes keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 3 lõike 1 punktile 1, § 6 lõike 2 punktile 2, § 6¹ lõigetele 3 ja 5, § 9 lõikele 1, § 11 lõigetele 2, 2², 2³, 4, 8 ja 8¹, keskkonnaministri 16.08.2017 määrusele nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“ otsustab Keskkonnaamet:

1.1. Jätta algatamata keskkonnamõju hindamine Ääsmäe turbatootmisala korrastamistingimuste taotluse menetluse raames.

1.2. Keskkonnameetmeid muidu ilmnedu võiva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või leevendamiseks ei määrata, kuna need ei ole korrastamistingimuste andmise ajal teada. Korrastamisprojekti koostamisse (ja vajadusel ka korrastamistöösse) tuleb kaasata vastavate kogemustega sooteadlane. Kui korrastamise käigus ilmnevad olulised ebasoodsad keskkonnamõjud, siis lahendatakse need operatiivselt ning kaasates asjaomaseid asutusi ja isikuid.

1.3. Täiendavad keskkonnauuringud ei ole vajalikud.

Keskkonnaamet teavitab KeHJS § 12 lõike 1¹ punkti 2 kohaselt käesolevast KMH algatamata jätmisest 14 päeva jooksul ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ning puudutatud isikuid ja teisi menetlusosalisi eraldi kirjaga.

2. ASJAOLUD JA ÕIGUSLIKUD ALUSED

2.1. AS Jiffy Products Estonia (registrikood 10053049, edaspidi ka *ettevõtte*; aadress Papiniidu tn 5a/1, 80010 Pärnu) esitas 09.02.2024 Keskkonnaametile taotluse (registreeritud KOTKAS-s 12.02.2024 numbriga DM-127333-1) Ääsmäe turbatootmisala mäeeraldise korrastamistingimuste saamiseks. Ettevõttele kuulub keskkonnaluba nr HARM-044 kehtivusajaga kuni 11.07.2049, mille alusel kaevandatakse Ääsmäe maardlas (registrikaardi nr 160) Ääsmäe turbatootmisalal vähe- ja hästilagunenud turvast.

2.2. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (*KeHJS*) § 3 lõike 1 punkti 1 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju. KeHJS § 7 punktides 1-3 ei ole korrastamistingimused määratletud tegevusloana. KeHJS § 7 punkti 4 kohaselt on tegevusluba eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga kavandatavat tegevust lubav käesolevas paragrahvis nimetamata muu dokument. Seega loeb Keskkonnaamet korrastamistingimuste taotluse tegevusloa taotluseks.

KeHJS § 11 lõike 2 kohaselt otsustaja vaatab tegevusloa taotluse läbi ning teeb otsuse keskkonnamõju hindamise (*KMH*) algatamise või algatamata jätmise kohta KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud valdkondade tegevuse ja KeHJS § 6 lõikes 2¹ viidatud tegevuse korral õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast KeHJS § 6¹ lõikes 1 loetletud teabe saamist. KeHJS § 9 lõike 1 kohaselt on otsustaja tegevusloa andja, maapõueseaduse (*MaaPS*) § 81 lõike 3 kohaselt esitab korrastamistingimused Keskkonnaamet. Seega on Keskkonnaamet otsustajaks KeHJS tähenduses.

KeHJS § 6 lõike 2 punkti 2 kohaselt peab otsustaja andma eelhinnangu selle kohta, kas kaevandatud maa korrastamine on olulise keskkonnamõjuga tegevus või mitte ning otsustama *KMH* algatamise või algatamata jätmise üle. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang, täpsustatud loetelu“ § 3 punktile 12 tuleb *KMH* vajalikkuse eelhinnang anda turba mehhaniseeritud kaevandamisega rikutud maa korrastamise korral.

KeHJS § 11 lõike 2³ järgi *KMH* vajalikkus otsustatakse, lähtudes eelhinnangust (vt ptk 3) ja asjaomase asutuse seisukohast (seisukohad ning selgitused nendega arvestamise või arvestamata jätmise kohta, vt ptk 4). KeHJS § 11 lõike 4 kohaselt, kui kavandatava tegevuse *KMH* algatamise või algatamata jätmise otsus tehakse KeHJS § 6 lõike 2 või 2¹ alusel, lisatakse otsusele eelhinnang.

3. EELHINNANG

KeHJS § 6¹ lõike 3 kohaselt annab Keskkonnaamet eelhinnangu ettevõtte esitatud ja muu asjakohase teabe alusel ning lähtudes kavandatavast tegevusest, selle asukohast ning eeldatavast keskkonnamõjust. Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded on KeHJS § 6¹ lõike 5 alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.08.2017 määrusega nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“ (*määrus nr 31*).

Keskkonnaamet on eelhinnangu andmisel kasutanud järgmisi materjale:

1. keskkonnaluba nr HARM-044 koos taotlusmaterjalidega;
2. OÜ Inseneribüroo STEIGER töö nr 24/4670 „Ääsmäe turbatootmisala korrastamise soovitusel“;
3. Maa-ameti geoportaali kaardirakendused;
4. Harju maakonnaplaneering 2030+ (kehtestatud riigihalduse ministri 09.04.2018 käskkirjaga

- nr 1.1-4/78);
5. Saue valla üldplaneering (kehtestatud Saue Vallavolikogu 28.06.2021 otsusega nr 40);
 6. „Harju maakonna Saue valla Ääsmäe turbatootmisala kuivendusvete ärajuhtimisega kaasneva keskkonnamõju hindamise (KMH) aruanne“, töö nr 13/1224, OÜ Inseneribüroo STEIGER (edaspidi *KMH aruanne*)

3.1. Kavandatav tegevus (tegevuse iseloom ja maht, seosed asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega)

Kavandatava tegevuse eesmärgiks on Ääsmäe turbatootmisala kaevandatud maa korrastamine. Mäeeraldis ja selle teenindusmaa asuvad Harju maakonnas Saue vallas Ääsmäe külas kinnistul Ääsmäe turbatootmisala (katastritunnus 72704:003:0191, sihtotstarve: turbatööstusmaa 100%), mille riigivara valitseja on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning volitatud asutus Maaamet. Mäeeraldise pindala on 153,30 ha ja mäeeraldise teenindusmaa pindala on 188,76 ha. Ettevõtte on korrastamistingimuste saamise taotluses kirjeldanud, et Ääsmäe turbatootmisala lõunaosas on kokku ligikaudu 62 ha suurune ala, kus turbavaru on ammendumas või tehnoloogiliselt ebasobiv liigse kännususe tõttu ning kus AS Jiffy Products Estonia soovib alustada korrastamist.

Keskkonnamoale nr HARM-044 on kaevandatud maa kasutamise otstarbeks märgitud taassoostamine. Maavara ammendumise järel luuakse sobivad tingimused soo arenguks. Ääsmäe turbatootmisala korrastamise soovitustes on toodud, et ala suuruse tõttu on mõistlik korrastada etapiviisiliselt tootmisala väljakute ammendumise järgselt. Tulenevalt turbakihi tüseduse varieerumisest ammenduvad esimesena, ligikaudu 20 – 35 aasta perspektiivis tootmisala lõunaosas ning servaaladel paiknevad väljakud, samas kui turbatootmisala keskosas ning põhjaosas jätkub kaevandatavat varu veel ligikaudu 50 aastaks. Samas on turbatootmisala lõunaosa väljakud tehnoloogilistel põhjustel kasutusest välja langenud ja seal on otstarbekas alustada korrastamise protsessi varem, kui just ei otsustata neid alasid taas turbatootmiseks kasutusse võtta. Peamiselt on väljakud turbatootmisest välja langenud nende kännususe tõttu, mitte aga turbakihi ammendumise tõttu.

Turbatootmisala lõunaosa saab jagada kolmeks osaks (väljakud Ä1-Ä3), mida eraldab kruusatee. Tee ümbruses kasvavad valdavalt niidutaimed ja tee ümbrus on hästi taimestunud. Väljaku Ä-1 lõunaosa on pigem hõredalt taimestunud ja valdavalt on kaetud palja turbaga, ala on küllaltki kuiv ning välitöö ajal puudus kraavides vesi. Seal kasvavad männid, sookased, pajud, haavad, kanarbik, väike oblikas, kraavides tupp-villpea, laialehine hundinui ja pilliroog. Väljaku Ä-2 lõunaosa on suure osas taimestunud ja seal kasvasid sookask, pajud, pihlakas, männid, kanarbik, pilliroog, soo-ohakas, väike oblikas, mõru kirburohi, ahtalehine põdrakanep, soo-pajulill, hunditubakad, karutubakad, valge madar, vaarikas, metsmaasikas, harilik kellukas, laialehine hundinui ja pudeltarn. Kraavivee pH oli kõigis väljaku osades ühtlane vahemikus 6,92 – 6,98.

Ä-3 väljakul on arenenud sookase ja mändidega puistu, lisaks kasvavad pajud, kanarbik, sookastik, karutubakas, kraavides ja nende serval kasvas soo-sõnajalg, soo-kuuskjalg, laialehine hundinui, niitluga, läikviljaline luga, ujuv penikeel, muda-penikeel, harilik kuuskhein, väike

lemmal, raba-karusammal. Kaskede all oli antud väljakul väga palju varist, seal kasvas ka harilikku punaharjakut. Kraavivee pH varieerus erinevates turbatootmisala osades vahemikus 6,3 – 6,92. Taimestunud väljaku kraavides oli arenenud rikkalik elustik: kahepaiksed, putukad (erinevad kiilid) ja vesiteod. Seetõttu on soovitatav korrastamisel kraavid säilitada (mitte lausaliselt täita) ning veetaset kraavides tõsta turbast paisudega. Kaskede eemaldamine ei annaks häid tulemusi, kuna sookask annab arvukalt juurevõsusid. Kasepuistu taandub loomulikult teel veetaseme tõstmisel maapinna lähedale.

Kaevandamise lõppfaasis tuleb kujundada võimalikult tasane turbapind korrastamistöõde lihtsustamiseks ning korrastamiskulude vähendamiseks. Soo taastamise eelduseks on veetaseme tõstmine turbapinna lähedale, mis tagab sobivad tingimused soodele iseloomuliku taimkatte arenguks. Veetaseme tõstmiseks tuleb alale rajada vastavalt turbatootmisala tehnoloogilisele projektile paisud ja veetõkkevallid. Eesvoolule või põhikogujakraavidele tuleb ehitada regulaatorid või ülevooluga paisud, et suurvee perioodil oleks liigvee ärajuhtimiseks võimalik vastavalt veetasemele need kas sulgeda või avada. Veeregulaatorite kogus ja asukohad määratakse korrastamisprojekti.

Lisaks regulaatoritele on soovitatud korrastatav tootmisala jagada vastavalt lamami reljeefile väiksemateks aladeks ehk terrasideks, mis on eraldatud reguleeritud ülevooluga veetõkkevallidega. Lõigustatud ala soodustab püsiva taimestiku kasvu ja kindlustab nende levikut. Sellise meetodi korral rajatakse korrastatavale alale mitmeid terrasse, mille veetase on erineva kõrgusega, samas on kogu alal veetase ühtlaselt turbapinna lähedal. Väikseima võimaliku pindala määrab korrastatava ala reljeef. Lõplikud pindalad saab määrata maavara ammendumise järgselt, olenevalt maapinna langusest ja võimalike ajutiste veekogude vee lainetuse tekkimisest.

Ääsmäe turbatootmisala turba ja kraavivee füsiokeemilised tingimused ei toeta rabadele iseloomuliku taimkatte taastumist veetaseme tõstmisel ja täiendaval sammalde laotamise meetodi rakendamisel. Seetõttu on otstarbekas neil väljakutel luua tingimused siirdesoo suunaliseks soo arenguks. Alale on tekkinud osaliselt juba taimkate, mille arengut siirdesoo kooslusteni saab toetada veetaseme tõstmisega. Väljakute põhjapoolsed osad on aktiivses tootmises, seega soo ökoloogiliseks taastamiseks pole turbalasuundi pealmise mineraliseerunud kihi koorimine enne veetaseme tõstmist vajalik. Korrastamise kliimamõju vähendamiseks on olulisem tagada, et korrastamise käigus ei tekitataks suuri veekogusid. Vee väljavool tuleb sulgeda regulaatoritega nii, et veetase korrastamisalal ei lange ka suvisel madalveeperioodil sügavamale kui 30 cm. Reguleeritavad väljavoolud võimaldavad alalt eemaldada liigvett. Turbast paisudega kraavide täielik sulgemine tõstaks alal veetaseme liialt kõrgele ja alale tekiks püsiv madalaveeline veekogu, mille taimestumine lainetuse tõttu oleks aeganõudev ja mis oleks oluline metaani allikas atmosfääri.

Tagamaks soodele iseloomuliku taimkatte arengu, peab korrastataval alal olema vähemalt 0,2 m paksune turbakiht. Korrastamine tuleb läbi viia esimesel võimalusel peale väljakute ammendumist, et vältida turba edasist mineraliseerumist, sel juhul ei ole vajalik ka turbapinna koorimine. Kuna 0,2 m põhjaterviku puhul on jääkturvas hästilagunenud ja mineraalpinna lähedal, siis on alal peale ammendumist toiteainerikkad tingimused, mille puhul on võimalik

madalsootaimede levik. Turbatootmisala korrastamisel luuakse võimalusel nii ajaliselt kui ka ruumiliselt ühtlane veerežiim ja sellega aidatakse kaasa sootaimede levikule. Madalsootaimed võivad kasvada sobivate tingimuste (kõrge veetasemega) taastekkel jääkturbas olevatest seemnetest, levida alale ümbritsevatelt aladelt ning nende taimede levikut saab soodustada looduslähedastest sooökosüsteemidest kogutud taimede (heina) külvil taastatavale alale.

Turbatootmisala kogujakraavist väljapoole teenindusmaale on kogujakraavi puhastamisel tekkinud turbast vall. Korrastamise käigus on oluline antud vall likvideerida ja kasutada sealset turvast kogujakraavi täitmiseks ja lauge nõlvuse (nn. kausja reljeefi) loomiseks, mis toetab ümbritsevatelt aladelt taimede levikut korrastatavale alale ja nii korrastamisala kiiremat soostumist. Tõenäoliselt ei jätku vallis olevast materjalist kraavi täielikuks sulgemiseks, sel juhul tuleks kraav sulgeda turbaga lõiguti. Korrastamisel on soovitatav säilitada tuletõrje veevõtukohtad.

Turbatootmisala piires on veel kaevandatavat turbavaru, kus mäetööd jätkuvad mitukümmend aastat. Seetõttu tuleb korrastamisprojekti koostamise käigus näha ette meetmed, et korrastamise käigus veetase ei tõuseks ammendamata turbakihiga tootmisala osadel, kuid oleks võimalik ammenduvad turbatootmisala väljakud järk-järgult korrastada.

Ei ole teada, et kaevandatud ala korrastamine oleks vastuolus strateegiliste planeerimisdokumentidega. Antud juhul on tegemist maavara kaevandamise lõpetamisega kaasneva loomuliku ning seadusjärgse kohustusega, mistõttu ei ole korrastamine vastuolus planeeringute ja arengukavadega. Harju maakonnaplaneeringu „*Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused*“ üheks eesmärgiks on loodus- ja keskkonnakaitselise ruumistruktuuri tagamine. Tuginedes erinevate infrastruktuuride paiknemise ja vajaduste analüüsile, seatakse aladele säästva arengu tagamiseks vajalikud kasutustingimused. Harju maakonnaplaneeringu kohaselt tuleb kasutuselevõetud maardlates varud maksimaalselt ammendada ja alad korrastamisprojekti alusel korrastada. Saue valla üldplaneeringus on Ääsmäe turbatootmisala märgitud turbatööstusmaaks, jäädes samas ka rohevõrgustikule.

3.2. Ressursside kasutamine, tegevuse energiakasutus

Ääsmäe turbatootmisala asub Ülem-Ordoviitsiumi Rakvere lademe avamusalal. Aluspõhja lubjakivid on kaetud Kvaternaarse pinnakattega, mis liigestub läbilõikes kõikjal levivateks glatsiaalseteks seteteks, neil lasuvateks limnoglatsiaalseteks seteteks ning Antsülusjärve ja sooseteteks. Kvaternaarisetete kogupaksus on vahemikus 5–20 m.

Ääsmäe turbatootmisala idaosas esineb märe alltüüpi ning lääne- ja lõunaosas metsa-märe alltüüpi raba-segalasund. Lasundi pealmise osa moodustab vähelagunenud rabaturvas (põhiliselt fuskumiturvas). Turbatootmisala lõunaosas esineb ka metsa-märe alltüüpi madalsoolasund. Hästilagunenud madalsooturba kiht koosneb põhiliselt puu-, puu-rohu- ja pilliroo-tarnaturbast.

Ääsmäe turbatootmisala ülemise osa moodustab osaliselt vähelagunenud rabaturvas (põhiliselt fuskumiturvas) (plokk 2 aT) keskmise jääkpaksusega 0,3 m, kusjuures mitmel pool on nimetatud plokk Ääsmäe turbatootmisala piires juba ammendatud. Tootmisala alumise osa

moodustab hästilagunenud puu-, puu-rohu- ja pilliroo-tarnaturvas (plokk 1 aT) keskmise paksusega 3,0 m.

Turba happelisus väheneb lasundi sügavuse suurenedes, lasundi ülaosas (plokk 2 aT) on keskmine pH 3,0 ja lasundi alaosas (plokk 1 aT) 4,0. Raskmetallide (Cd, Mn, Pb, Zn) sisaldus turbas on madal ja jääb üldiselt samasse suurusjärku Eesti turbamaardlate keskmiste näitajatega. Väävli sisaldus on hästilagunenud turbas keskmiselt 0,06% ja hästilagunenud turbas 0,76%, mis on samuti Eesti turbamaardlatele omane. Vähelagunenud turba kuivaine kütteväärtus on keskmiselt 4797 kcal/kg ja selle põhjal arvutuslik tarbeturba alumine kütteväärtus 2447 kcal/kg. Hästilagunenud turba kuivaine kütteväärtus on keskmiselt 5163 kcal/kg ja selle põhjal arvutuslik tarbeturba alumine kütteväärtus 2679 kcal/kg. Võrreldes tavapäraste Eesti turbalasundite kuivaine kütteväärtustega (4700–6200 kcal/kg) on Ääsmäe turbatootmisalal plokis 2 aT turba kütteväärtus küllaltki madal ning plokis 1 aT keskmine.

Taotletava turbatootmisala piires on vähelagunenud turba keskmine looduslik niiskus 90% ja keskmine lagunemisaste 18%. Hästilagunenud turbakihi keskmine looduslik niiskus on 89% ja lagunemisaste 28%.

Esmajärjekorras on võimalik korrastamisega alustada Ääsmäe turbatootmisala ammendunud väljakutel lõunaosas ning täiendavate väljakute ammendumisel on võimalik korrastamistöodega etapiviisiliselt edasi liikuda. Kavandatava tegevuse käigus kasutatakse ressursse ja energiat kraavide sulgemiseks, veetõkkevallide rajamiseks, rajatiste likvideerimiseks jm tegevusteks, mis käivad turbatootmisala tehnilise ja bioloogilise korrastamise juurde. Veetõkkesammide rajamiseks kasutatakse tõenäoliselt tootmisalalt saadud turvast. Peale korrastamistööde on oluline seirata alal veetasemeid ning taimkatte arengut, hindamaks ala korrastamise edukust ning lisatööde vajadust.

Tagamaks soodele iseloomuliku taimkatte arengut peab korrastataval alal kaevandamata jääma vähemalt 0,2 m paksune turbakiht, et luua sobivad keemilised ja füüsikalised kasvutingimused sootaimedele. Korrastamine tuleb läbi viia esimesel võimalusel peale väljakute ammendumist, et vältida turba edasist mineraliseerumist, sel juhul ei ole vajalik ka turba pinna koorimine. Turbasammalde külv jääkturbakihi oleva hästilagunenud toiteainerikka turba puhul ei ole praeguste teadmiste puhul edukas. Korrastamise soovitusel on kirjeldatud ka madalsoosuunalise bioloogilise korrastamise võimalust (nn madalsoo heintaimede külv). Kuna antud meetodikat Eestis veel varem katsetatud pole, siis võib kaaluda bioloogilise korrastamise vajadust ja asjakohasust Ääsmäe turbatootmisala korrastamisprojekti koostamisel. Bioloogilisel korrastamisel läbiviidavatel töödel tuleb vajadusel kaasata vastava eriala spetsialist, kes omab varasemat kogemust soo taastamisel. Pärast tootmistevõime lõpetamist tuleb viia turbatootmisalalt ära kõik, mis on tehnilik, et taastada kaevandamisest mõjutatud maa-alal looduslik ilme.

Võib eeldada, et kavandatav tegevus ei ole energia- ja jäätmemahukas ega kujuta ohtu keskkonnale, inimese tervisele ja varale.

3.3. Tegevusega kaasnevad tegurid, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra,

vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn, jäätmete teke ja käitlemine

Pinna- ja põhjavesi

Ääsmäe turbatootmisala on välja ehitatud 1980ndatel aastatel ning kuivendusvõrk koosneb 21 m intervalliga kuivenduskraavidest ja tootmisväljakute otstes nendega ristuvatest kogujakraavidest. KMH aruande kohaselt on turbatootmisalal 4 väljavoolu, mida ettevõtte on seiranud. Turbatootmisala kuivendusvee eesvooluks on Maidla jõgi, mis asub turbatootmisalast ca 340 m kaugusel läänes. Maidla jõkke juhatakse settebasseine läbinud kuivendusveed turbatootmisala põhjaosast Voore kraavi I magistraalkraavi kaudu ning lõunaosast II ja III väljavoolukraavide kaudu. Turbatootmisala eesvooluks oleva Maidla jõe pikkus on keskkonnaregistri andmetel 23,1 km ja tema valgalaks 67,2 km². Turbatootmisala veed juhatakse Maidla jõkke selle alamjooksul suubumiskohast ehk Keila jõest ca 4,1 km kaugusel lõunas.

Maidla jõe valgala iseloomustab põllumajanduslik ja metsanduslik maakasutus. Kogu ala on kuivendatud kuivenduskraavidega ning Maidla jõe valgalal asuvad mitmed asulad (Hageri, Sutlema, Maidla ning Ääsmäe), mille reovee väljalasud on suunatud Maidla jõkke. Maidla jõel turbatootmisala läheduses asub kaks vooluveekvaliteedi seirejaama. Maidla jõe keskjooksul, turbatootmisalast linnulennult 1,6 km kaugusel lõunas, asub seirejaam „Maidla jõgi: Maidla sild“, kus on aastatel 1998 ja 2003 seiratud vee keemilisi näitajaid ning 2005. aastal bioloogilisi kvaliteedinäitajaid. Seirejaam „Maidla jõgi: Alamjooks“ asub Tallinn-Haapsalu maantee vahetus läheduses Ääsmäe turbatootmisalast ca 4 km allavoolu ning milles on 2005. aastal läbi viidud vooluvee bioloogiliste kvaliteedinäitajate seire. Maidla jõe voolusäng turbatootmisala vahetus läheduses on õgvendatud ja sirgendatud ning kulgeb mööda põllumaade ääri.

Ääsmäe turbatootmisalalt kuivendusvee ärajuhtimiseks on ettevõttel keskkonnaluba nr L.VV/333391, milles on sätestatud erinevad seirenõuded ning leevendusmeetmed. Kuivendamise tagatakse, et veetase oleks 0,2 - 0,5 m allpool tootmispinda. Kogujakraavide optimaalne sügavus on 1,8 - 2,0 m ja kuivenduskraavide sügavus 1,5 - 1,7 m. Kogu maavara lasundi kättesaamiseks on võimalik jätkata isevoolse kuivendamise. Maavara väljamise jätkamisel toimub kuivenduskraavide edasine regulaarne süvendamine kuni maavara lamamini. Eesvoole ei süvendata. Kuivendusvesi formuleerub sademeveest, mis koguneb esmalt tootmisväljakutelt kuivenduskraavidesse, kust see voolab kogujakraavidesse. Viimaste kaudu juhatakse kuivendusvesi esmalt settebasseini ja seejärel nelja väljalasu kaudu eesvooluks olevasse Maidla jõkke. Settebasseini ja kuivendus- ning kogujakraave tuleb perioodiliselt vähemalt üks kord aastas puhastada.

Euroopa Liidu veepoliitika raamdirektiivi (200/60/EÜ) alusel on kõikidel liikmesriikidel kohustus iga valgalapiirkonna ehk vesikonna jaoks koostada veemajanduskava. Keskkonnaministri 07.10.2022 käskkirjaga nr 357 „Veemajanduskavad ja meetmeprogramm lisadega“ (2022-2027) on kinnitatud Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava (edaspidi VMK) 2022-2027 vee kaitse ja kasutamise abinõude planeerimiseks. VMK alusel oli Maidla jõe koondseisund 2019. a. kesine, kusjuures keemiline seisund oli hea ja ökoloogiline seisund kesine.

Veemajanduskomisjonile esitatud seletuskirja lisatabel Eesti pinnaveekogumite seisundi 2022. a vahehinnangu kohta „Eesti pinnaveekogumite seisundi 2022. aasta ajakohastatud vahehinnang“ kohaselt oli Maidla jõe koondseisund 2022. a. kesine, põhjuseks paisrajatised ja jõesäangi muutmine.

Veekogumi seisundit ei tohi halvendada. Arvestades asjaolu, et tekkivat kuivendusvett (sademevett) puhastatakse settebasseinides ja vett suunatakse Maidla jõkke rohkem kui 700 m kaugusel väljalaskmete asukohast, ei ole ohtu, et turbatootmisalalt suublasse juhitud vesi võiks halvendada Maidla jõe seisundit.

Kokkuvõtvalt on Maidla jõgi olnud Ääsmäe turbatootmisalale eesvooluks ligikaudu 25 aastat. Maidla jõe seire andmed näitavad, et Maidla jõe bioloogilised kvaliteedinäitajad ei ole turbatootmisalalt toimuva tegevusega halvenenud, seetõttu on kavandatava tegevuse negatiivne mõju Maidla jõele vähene. Põllumajanduslikult maalt on lämmastiku ning fosfori koormused märgatavalt suuremad kui turbatootmisala koormus. Loodusliku rohumaa põllumajanduslikuks maaks ümber arendamisel suureneb koormus mitmeid kordi rohkem võrreldes märgala turbatootmisalaks arendamisel. Sellise olukorra põhjuseks on põllumajanduses kasutatavate väetiste ladustamine põllul, samas turbatootmisalal väetisi ega muid kemikaale ei kasutata.

Väljaspool soosetete piiri levib Kvaternaari veekompleks paksusega ~10 m ning sügavam Ordoviitsiumi veekompleks. Kvaternaari veekompleks piirkonnas joogiveena kasutusel ei ole. Lähimad tarbepuurkaevud asuvad Ääsmäe turbatootmisalast ~800 m kaugusel põhja suunas, mis ulatuvad Ordoviitsiumi põhjaveekompleksi. Lähimad teadaolevad registreerimata salvkaevud on turbatootmisalast ligikaudu 300 - 400 m kaugusel kagu suunas. Turbatootmisala kuivendamise oluline mõjuulatus on 30 m, seega jäävad kaevud mõju välistamiseks piisavalt kaugemale. Lisaks toimub turba kaevandamine soosetete kihis, mis on seotud soosetete veega (joogiks kõlbmatu).

Märgalade taastamise oluline tegur on vesi. Veetaset tuleb tõsta ühtlaselt üle kogu mõjutatud ala maapinna lähedale. Tähtsad on ka veega taastatavale alale viidavad toitained. Kui juhitakse turbaalale toitainerikkast vett, siis võib ebaõnnestuda toitainetevaese raba taastumine.

Soo taastamise eelduseks on veetaseme tõstmine turbapinna lähedale, mis tagab sobivad tingimused soodele iseloomuliku taimkatte arenguks. Veetaseme tõstmiseks tuleb alale rajada paisud ja veetõkkevallid. Kui turbatootmisalaga piirnevate kinnistute omanikud ei anna kooskõlastust veetaseme tõstmiseks, on vajalik eraldada taastatav ala piirnevatest kinnistutest veetõkkevallidega ning säilitada kogujakraavide läbilaskvus ja vajadusel kogujakraavid ning neil olevad truupid rekonstrueerida. Eesvoolule või põhikogujakraavidele tuleb vajadusel ehitada regulaatorid, et suurvee perioodil oleks liigvee ära juhtimiseks võimalik vastavalt veetasemele need kas sulgeda või avada. Veeregulaatorite kogus ja asukohad määratakse korrastamisprojekti maavara ammendamise järgselt.

Lisaks regulaatoritele tuleks korrastatav tootmisala jagada vastavalt lamami reljeefile väiksemateks aladeks ehk terrassideks, mis on eraldatud reguleeritud ülevooluga veetõkkevallidega. Lõigustatud ala soodustab püsiva taimestiku kasvu ja kindlustab nende levikut. Sellise meetodi korral rajatakse korrastatavale alale mitmeid terrasse, mille veetase on

erineva tasemega, samas on kogu ala ühtlaselt üle ujutatud. Väikseima võimaliku pindala määrab korrastatava ala reljeef. Lõplikud pindalad saab määrata maavara ammendamise järgselt, olenevalt maapinna langusest ja vee lainetuse tekkimisest.

Korrastamisel kasutatavate masinate ja seadmete töötamisel võib rikke korral pinnasesse ja/või pinnasevette sattuda õli ja/või määrdeaineid. Pinnasevesi võib omakorda kanda reostuse kuivenduskraavidesse ja sealt edasi eesvoolu. See aga võib mõjutada oluliselt eesvoolu kvaliteeti ja seeläbi sealset elustikku, aga ka piirkonna joogi ja tarbevee kvaliteeti. Seepärast on oluline valmidus ära hoida või äärmisel juhul kiiresti likvideerida tootmisalal tekkinud reostus. Remondi- ja hooldustöid tuleb teostada ainult selleks otstarbeks rajatud hooldusplatsil. Sellega välditakse lekete tekkimist tootmisterritooriumil. Kui avariileke toimub masinate töötamisel tootmisalal, siis tuleb pinnasesse imunud leke kiiresti koristada, toimetada kas hooldusplatsile või kohe edasi jäätmeoidlasse. Turba filtratsioonimoodul 20 % lagunemisastme juures on 0,2 m/ööp (hästilagunenud turbal) kuni 8 m/ööp (vähelagunenud turbal). See tähendab, et turvas seob lekkinud vedeliku kiirelt ja takistab selle edasist levikut, kui lekkiv vedelik just otse vette ei satu. Hooldusplatsil peavad olema ettenähtud vahendid reostuse koristamiseks või neutraliseerimiseks. Lisaks turbale on ka saepuru väga hea imendumisvõimega materjal, mida saab kasutada võimalike avariireostuste likvideerimisel. Nende meetmete õigeaegsel rakendamisel on võimalik vältida olulise mõju tekkimist vee kvaliteedile.

Müra

Karjäärides ja nende lähiümbruses esineb kaht liiki müraallikaid:

- statsionaarsed masinad ja seadmed ehk punktallikad;
- transport ehk joonallikad; materjali vedu karjääri siseselt ja väljavedu ning muu liiklus.

Turbatootmisel tavaliselt ühel tootmisväljakul mitu erinevat tööprotsessi koos ei tööta. Samuti on tootmisväljakute mõõtmed piisavalt suured, et erinevatel tootmisväljakutel töötavad masinad ühte piirkonda tavaliselt ei satu. Seega on müra seisukohast erinevate masinate/tööprotsesside koosmõju minimaalne. Korrastamiseks kasutatavad masinad tekitavad kaevandamisega sarnase mürafooni ja lubatud piirväärtuseid ületava mürataseme tekkimist eeldatavalt ei ole ette näha. Korrastamise järgselt lõpeb ka mürahäiring.

Tahked peenosakesed

Mäeeraldise piires hoonestus puudub. Lähimad majapidamised asuvad mäeeraldise enam kui 500 m kaugusel Riisma (katastritunnus 72704:003:0172) ja Karasma (katastritunnus 72704:003:0046) kinnistutel. Mäe (katastritunnus 72701:001:2051) kinnistul, mis paikneb samuti ca 500 m kaugusel tootmisalast, asuvad ortofotolt nähtuvalt hoonete varemed. Lähim suurem asustusüksus Aespa alevik jääb mäeeraldise ca 5 km kaugusele kagusse.

Turba tootmisega kaasneb masinate tekitatav füüsikaline mõju ehk müra ja õhuheitmed. Üleüldine praktika näitab, et turba tootmisel levib ülenormatiivne õhusaaste selle tekkekohast kuni 100 m kaugusele ja lõplikult ühtlustub see piirkonna tolmufooniga 400 m kaugusel. Seega pole korrastamistöde tegemisel ette näha tavapärasest enamate keskkonnahäiringute tekkimist

lähimatele elanikele. Turbatootmisala korrastamise mõju välisõhule (müra, tahked peenosakesed) ei ole võrreldav turba tootmisega kaasnevate mõjudega, kuna on lühiajaline ega põhjusta olulist negatiivset keskkonnamõju.

Valgus, soojus, kiirgus ja lõhn

Valgus-, soojus-, kiirgus- ega lõhnareostust tootmisala korrastamisega ümbruskonnale ei kaasne.

Jäätmete

Turbatootmisala korrastamisel tekkida võivad jäätmed tuleb käidelda kooskõlas kehtivate õigusaktidega. Ääsmäe turbatootmisala korrastamine taastuvaks sooks loob jäätmete tekke seisukohalt eeldatavalt positiivse mõju, kuna korrastamise käigus viiakse turbatootmisalalt tehnilikud materjalid jms ära ning korrastamise tulemusena maa-ala looduslik ilme taastub.

Vibratsioon

Korrastamistöid teostavad masinad tekitavad müra ja vibratsiooni, kuid need häiringud on lühiajalised ega ületa eeldatavasti õigusaktidega kehtestatud piirnorme.

3.4. Tegevusega kaasnevate avariiolekordade, suurõnnetuste või katastroofide esinemise võimalikkus, sealhulgas heite suurus

Korrastamistöodel on potentsiaalseks reostusallikaks masinate tehnilised avariid. Selle vältimiseks tuleb jälgida masinate tehnilist seisundit ning planeerida karjääri projektis avariide likvideerimise viisid. Tuleb tagada kütte- ja määrdeainete pinnasesse sattumise vältimiseks ettenähtud kaitsevahendite olemasolu ja korrashoid. Remontimine peab toimuma selleks ettenähtud kohtades.

Kui korrastamistöid viiakse läbi kuival ja soojal aastaajal, on üks võimalik turbatootmisala keskkonnoaht turbalasundi tulekahju. Põlengu tekitajateks on turba isesüttimine, inimeste hooletus, heitgaaside väljalasketorudest lenduvad sädemed või väljalasketorudel isesüttinud turbatolm. Oluline on, et põleng, kui see peaks tekkima, saaks tootmisalal kiiresti lokaliseeritud. Selleks peavad turbatootmisalal olema tulekustutuse veevõtu kohad. Lisaks peaks turbatootmisalal olema välja töötatud esmane tulekahju likvideerimise skeem. Turbatootmisala korrastamise seisukohast suurõnnetuste või katastroofide oht puudub, kui suudetakse võimalikud põlengud kiiresti lokaliseerida.

Teadaolevalt puuduvad korrastataval turbatootmisalal alad, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada. Ajalooliste, kultuuriliste ning arheoloogiliste väärtustega alad korrastataval maa-alal teadaolevalt puuduvad, seega võimalik negatiivne mõju nimetatud väärtustele puudub.

3.5. Kavandatava tegevuse asukoht ja mõjutatav keskkond

Ääsmäe turbatootmisala asub Harju maakonnas Saue vallas Ääsmäe külas Ääsmäe turbamaardla keskosas Ääsmäe turbatootmisala nimelisel kinnistul (katastritunnus 72704:003:0191), mis kuulub riigile. Mäeeraldise pindala on 153,30 ha ja teenindusmaa pindala on 188,76 ha. Ääsmäe turbatootmisala on ala suuruse tõttu mõistlik korrastada etapiviisiliselt turbatootmisala väljakute ammendumise järgselt. Tulenevalt turbakihi tuseduse varieerumisest alal, ammenduvad esimesena, ligikaudu 20 – 35 aasta perspektiivis tootmisala lõunaosas ning servaaladel paiknevad väljakud, samas kui turbatootmisala keskosas ning põhjaosas jätkub turbatootmisalal kaevandatavat varu veel ligikaudu 50 aastaks. Samas on turbatootmisala lõunaosa väljakud tehnoloogilistel põhjustel (turba suur kannusus) kasutusest välja langenud ja seal on otstarbekas alustada korrastamise protsessi varem, kui just ei otsustata neid alasid taas turbatootmiseks kasutusse võtta.

Ääsmäe turbatootmisala kinnistu külgneb järgmiste kinnistutega: Kernu metskond 36 (72704:003:0122), Kernu metskond 111 (72704:003:0385), Kernu metskond 35 (72704:003:0123), Kernu metskond 105 (72704:003:0383), Kernu metskond 30 (72704:003:0121), Kernu metskond 107 (72704:003:0384), Kernu metskond 60 (72704:003:0051), Kernu metskond 61 (72704:003:0087), Rabadikuvõsa (72704:003:0361), Rabadikumetsa (72704:003:0360) ning Mihkliorava (72704:003:0206). Kõikide külgnivate alade sihtotstarve on maatulundusmaa (ortofoto alusel on tegu metsamaadega).

Turbatootmisalast ca 400 m kaugusel põhjas asub Voore tee L4 (7270401) , mis viib ca 3 km kaugusel läänes asuva Tallinn-Pärnu-Ikla maantee (põhimaantee nr 4). Turbatootmisalast Voore teeni on rajatud väljaveotee. Voore teeni on ligipääs ka mööda turbatootmisala lõuna osast alguse saavat teed.

Vaadeldav turbatootmisala asub hajaasustusega piirkonnas. Lähimad hooned asuvad ca 560 m (Riisma) ja ca 780 m (Lepa) kaugusel põhjas, ca 860 m kaugusel idas (Männimäe), ca 550 m (Karasma), ca 760 m (Liivaku), ca 540 m (Mäe) ja ca 770 m (Otsa) kaugusel kagus ning ~870 m (Nurmika) ja ca 750 m (Laastumäe) kaugusel lõunas. Mäeeraldise piires hoonestus puudub. Lähim suurem asustusüksus Aespa alevik jääb mäeeraldisest ca 5 km kaugusele kagusse.

Turbatootmisala piires puuduvad jõeäärsed alad, jõesuudmed, rannad ja kaldad, merekeskkond.

Turba tootmiseks vajalik infrastruktuur on piirkonnas soodne ja varasema tegevuse käigus välja kujunenud. Piiranguid põhjustavad kommunikatsioonid ja objektid tootmisala piires puuduvad.

Harju maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” (edaspidi *teemaplaneering*) üheks eesmärgiks on loodus- ja keskkonnakaitselise ruumistruktuuri tagamine. Teemaplaneeringus on toodud, et kasutuselevõetud maardlates tuleb varud maksimaalselt ammendada ning majandustegevuse lõppemisel korrastamisprojekti alusel korrastada. Rohelise võrgustiku toimimise tagamisega tuleb arvestada ka korrastamistingimuste esitamisel.

Roheline võrgustik koosneb tuumaladest ja koridoridest, mis funktsionaalselt täiendavad

kaitsealade võrgustikku, ühendades need looduslike aladega ühtseks terviklikuks süsteemiks. Kogu võrgustiku toimimine toetub tugialadele, mis on ümbritseva keskkonna suhtes kõrgema väärtusega looduslad ning mille sidususe ja terviklikkuse tagavad koridorid.

Teemaplaneeringu joonisel *Roheline võrgustik* on Ääsmäe tootmisala märgitud turbatootmisalana, mis asub ühtlasi roheline võrgustiku tuumalal T9 (väike) ning on roheline võrgustiku konfliktiala. Tuumaladel asuvad olulised elupaigad ja kasvukohad ning koridorid võimaldavad liikuda ja levida erinevatel liikidel ühelt tuumalalt teisele. Rohevõrgustiku ülesandeks on inimtekkeliste mõjude pehmendamine või ennetamine, stabiilse keskkonnaseisundi hoidmine ning bioloogilise mitmekesisuse toetamine. Roheline võrgustiku toimimiseks on kõige olulisem:

- säilitada võrgustiku terviklikkus ja sidusus, kus peamine roll on koridoridel;
- säilitada, tugialade (metsade) massiivsus, mis annab võrgustikule stabiilsuse, muutes ta vastupidavamaks väliste muutuste suhtes;
- mitte läbi lõigata loomade liikumiseks vajalikke koridore.

KMH aruandes on toodud järgmist: „*Ääsmäe turbatootmisala teenindusmaa paikneb ca 177 ha ulatuses ca 314 ha suurusel rohevõrgustiku tuumalal ehk hõivates sellest 56 %. Samuti lõikab turbatootmisala ära ühenduse rohevõrgustiku koridoride vahel. Seega rohevõrgustik antud tingimustel ja kohas 2003.a teemaplaneeringuga seotud eesmärgid ei täida. Tuleb aga arvestada, et tegemist on olemasoleva turbatootmisalaga, kus on turvast toodetud juba 1980-ndate lõpust, mistõttu ei ole maa-ala enam looduslikus olekus. Rohevõrgustik määrati nimetatud alale 2003. aastal. Samuti ei planeerita võrreldes varasemaga turbatootmisala suurendamist. Seega on 2003. a kehtestatud teemaplaneering vastuolus reaalse olukorraga antud piirkonnas.*“

Küll aga võib praeguste piiride järgne rohekoridor toimima hakata pärast turbatootmisala korrastamist. Rohevõrgustiku tugialade funktsioneerimiseks on vajalik, et looduslike alade osatähtsus ei lange alla 90%. Kuna piirkond on pikaajalise kaevandamistraditsiooniga ning rohekoridor hõlmab endas juba välja ehitatud Ääsmäe tootmisala, võib eeldada, et piirkonnas on välja kujunenud suuremaid rohealaid ühendavad liikumiskoridorid, mis ei ühti maakonnaplaneeringu tooduga. Saue valla kehtiva (alates 2021) üldplaneeringu kohaselt asub olemasolev Ääsmäe turbatootmisala mäetööstusmaal, mistõttu võib järeldada, et nimetatud vastuoluga oli üldplaneeringu kehtestamisel arvestatud.

Lähimad kinnismälestised jäävad enam kui 1,2 m kaugusele kirde-suunda (Voore mõisakompleks). Lähim arheoloogiamälestis (asulakoht, kood 18986) jääb ca 1,4 km kaugusele edelasse. Planeeritav tegevus ei mõjuta mälestiste seisukorda ega nende püsijäämist.

Karjäärast ca 1,3 km kaugusele lõunasuunda, Maidla külakeskuse kinnistule (katastritunnusega 72704:003:0328) on inventeeritud lähima pärandkultuuri objektina Maidla kool (koolihooned). Objekti seisundiks on hinnatud, et hästi või väga hästi säilinud. Pärandkultuuri all mõistetakse Maa-ameti geoportaali pärandkultuuri andmebaasi tähenduses eelmiste põlvkondade poolt pärandunud inimtekkelisi objekte maastikus, mis omavad mingit pärimuslikku taustateavet ja kultuurilist väärtust eeskätt kohalikule kogukonnale. Pärandkultuuri objektid ei ole riikliku kaitse all, nende säilimine on eeskätt maaomanike endi kättes. Planeeritav tegevus ei mõjuta

objekti seisukorda ega selle püsijäämist.

Korrastatavast turbatootmisalast ca 4,7 km kaugusel lõunas asub lähim kaitstav looduse üksikobjekt Tamme suurkivi (rändrahn, KLO4001046). Planeeritav tegevus ei mõjuta üksikobjektide seisukorda ega selle püsijäämist.

3.6. Mõjualale jääva Natura 2000 võrgustiku ala kirjeldus

Korrastatavale turbaalale ei jää Natura 2000 võrgustiku alasid.

Ääsmäe turbatootmisalast umbes 7 km kaugusel asub Suure-Aru looduskaitseala (KLO1000635) ja Natura 2000 võrgustikku kuuluv Suure-Aru loodusala (RAH0000682). Suure-Aru looduskaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta:

- 1) Suure-Aru madalsood, soometsa, haruldasi taimeliike ja nende elupaiku;
- 2) elupaigatüüpe, mida nõukogude direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7-50) nimetab I lisas: liigirikkad madalsood (7230) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*);
- 3) kaitsealuseid taimeliike lodukannikest (*Viola uliginosa*), kaunist kuldkinga (*Cypripedium calceolus*), kahelehist käokeelt (*Platanthera bifolia*), kahkjaspunast sõrmkäppa (*Dactylorhiza incarnate*), eesti soojumikat (*Saussurea alpina ssp. esthonica*), suurt käopõlle (*Listera ovata*), pruunikat pesajuurt (*Neottia nidus-avis*) ja harilikku porssa (*Myrica gale*) ning nende kasvukohti. Suure vahekauguse tõttu ei mõjuta korrastamistegevus looduskaitseala kaitse-eesmärke.

3.6.1. Muud kaitstavad loodusobjektid

Turbatootmisalast ca 70 m kaugusel idas asub III kaitsekategooria taime pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*, KLO9346948) ja ca 100 m kaugusel läänes III kaitsekategooria taimede soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*, KLO9309839) ning harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*, KLO9305249) leiukohad. Samas piirkonnas on veel III kaitsekategooria taimede vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*, KLO9308185), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*, KLO9300787) ja suur käopõll (*Listera ovata*, KLO9300786) leiukohad.

Ääsmäe turbatootmisala korrastamissoovitustes on kirjeldatud, et välitööde käigus leiti teenindusmaa piiril, mäeeraldisest ligikaudu 70 m kaugusel III kaitsekategooria taime soo-neiuvaiba (*Epipactis palustris*) kasvukoht. Veetaseme mõningane tõus korrastamise järgselt mõjutab antud kasvukohta positiivselt kuna tegemist on soodele iseloomuliku taimeliigiga.

Lisaks leiti välitööde käigus Ääsmäe turbatootmisala lõunaosast mitmeid III kaitsekategooria kaitsealuseid liike: Ä-1 lõunaosast kolm isendit laialehist neuuvaipa (*Epipactis helleborine*), Ä-2 vähem taimestunud idaosast väiketüll (*Charadrius dubius*) ning Ä-3 taimestunud ala väljakukraavist leiti harilik kärnkonn (*Bufo bufo*). Laialehine neuuvaip kasvab valdavalt leht- ja segametsades, puisniitudel, teeservadel ja parkides ning korrastamise käigus tuleks säilitades selle kasvukohas mets ja mitte tõsta veetaset liialt kõrgele (antud piirkonnas võiks pinnaveetase jääda valdavalt vahemikku 30 – 50 cm sügavusele). Väiketüll on Euroopas valdavalt seotud

tehismaastikega ja pesitseb seal. Väiketüll on antud piirkonnas just seetõttu, et seal on toimunud inimtegevus turbatootmise näol ja turbatootmine antud liiki negatiivselt ei mõjuta, kui lindude pesa pesitsuse ja poegade üleskasvatamise ajal (mai – juuli) neid ei häirita. Seetõttu ei ole antud perioodil ka soovitatav väljaku Ä-2 korrastamistegevust läbi viia. Harilik kärnkonn leiti üksikisendina ühest väljakukraavist, kust sigimisele viitavaid märke (kulleseid) ei leitud. Siiski pakuvad turbatootmisala kraavid kahepaiksetele elupaika, mistõttu antud piirkonnas on soovitatav sulgeda kraavid turbast paisudega (mitte Ä-3 väljaku lõunaosas lausaliselt täita), säilitades nii elupaigad väikeveekogudega seotud elustikule.

Korrastatava ala läheduses asuvad I kaitsekategooria väike-konnakotka püsielupaigad (KLO3002825; KLO9132138) ning II kaitsekategooria kanakulli elupaik (KLO9132116). Mõlema liigi puhul on viimased kinnitatud vaatlused 2023. aastal.

Kanakulli puhul on üheks ohuteguriks pesitsusaegne häirimine ja suurem inimtegevus ning müra võib linnuliigi pesitsemist mõjutada negatiivselt. Kanakull on pesitsusaegse häirimise suhtes kõige tundlikum pesitsemiseks valmistumise, munemise, haudumise ja väikeste pesapoegade ajal, mil häirimine võib kergesti põhjustada pesitsuse ebaõnnestumist, eriti pesitsuse algfaasis, mis algab veebruari lõpust (kanakulli kaitse tegevuskava). Lähtuvalt ettevaatusprintsibiist ei ole lubatud mürarikkad tööd elupaiga piirist 100 m raadiuses pesitsusperioodil (pesitsusaeg 1. märts-31. juuli).

Väike-konnakotkas kuulub I kaitsekategooria alla. Vastavalt LKS § 50 lõikele 5 on ajavahemikul 15. märtsist 31. augustini keelatud inimeste viibimine väike-konnakotka püsielupaigas, mille peamine eesmärk on välistada häirimine kaitsealuse pesa ümbruses. Samas ei ole välistatud, et pesitsusajal kaitsetsooni naabruses asetleidev häirimine võib siiski põhjustada pesitsuse ebaõnnestumise, eriti selle algfaasis aprillist mai lõpuni, kui linnud on häirimise suhtes kõige tundlikumad (väike-konnakotka kaitse tegevuskava).

Toitumisalade mosaiiksus pakub liigile arvukamat, mitmekesisemat ja sellest tulenevalt stabiilsemat toiduresurssi (väike-konnakotka tegevuskava). Ääsmäe väike-konnakotka püsielupaik asub turbatootmisala kõrval ja sealne metsaala on sobilik elupaik liigile. Lisaks on ümbruskonnas olevad põllumaad sobilikud toitumispiirkonnad väike-konnakotkale ja turbatootmisala korrastamise käigus müra ning tolmu teke võivad häirida liiki. Turbatootmisala korrastamisprojekti koostamise käigus tuleb arvestada väike-konnakotka elupaigaga. Lähtuvalt ettevaatusprintsibiist ei ole lubatud mürarikkad tööd püsielupaiga piirist 100 m raadiuses pesitsusperioodil (pesitsusaeg 15. märts- 31. august).

3.7. Hinnang keskkonnamõju olulisusele

Maavara kaevandamise tulemusena on maastik tootmisala piires täielikult muutunud, kuid selle kvalitatiivne muutus taastatakse korrastamisega. Kaevandatud ala korrastamisel luuakse tingimused taassoostumiseks, lõpeb kaevandamisega kaasnev keskkonnahäiring. Tootmisala korrastamine ei ole eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga tegevus. Kaitsealuste liikide ja Natura aladeni tegevuse mõju ei ulatu.

Soo taastamiseks sobivate tingimuste loomiseks tõstetakse veetase turbapinna lähedale paisude ja veetõkkevallidega. Kraavide sulgemisel võib veetase tõusta ka taastatava alaga piirnevatel aladel, mis toob kaasa mõningase veerežiimi muutuse ümbritsevatel eramaadel, kuid vajadusel (eramaomanike nõusoleku puudumisel) on võimalik ümbritsevad eramaad eraldada korrastatavast alast veetõkkevallidega ning säilitada kogujakraavide läbilaskvus ja vajadusel kogujakraavid ning neil olevad truubid rekonstrueerida ning seeläbi säilitada eraomandis maadel toimiv kuivendussüsteem. Seega on võimalik veerežiimi muutus vähese lokaalse mõjuga ning tootmisala korrastamine ei ole eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga tegevus.

3.7.1. Mõju suurus, tugevus, kestvus, sagedus, pöördumus ning mõjuala ulatus

Korrastamisel kasutatakse samu masinaid, mida kaevandamisel. Korrastamistöde käigus ei ole ette näha olulise keskkonnamõju tekkimist: veerežiimi muutus ja sellega kaasnev võimalik mõju peab olema kajastatud korrastamisprojektiis ning vajadusel tuleb rakendada leevendusmeetmeid; piirtasemeid ületavat müra ja õhusaastet ei teki. Korrastamistöde tegevuste mõju ei ulatu eeldatavalt tootmisala piiridest väljapoole, korrastamise lõpetamise järgselt on alale loodud soodsad tingimused taassoostumiseks.

Turbatootmisala korrastamisel on positiivne mõju nii keskkonnale kui ka ümbritsevale elanikkonnale. Lõpetatakse turbatootmisalalt kuivendusvee väljajuhtimine ning suletakse kraavid, et veetase saaks alal tõusta. Sellega tekitatakse võimalused märgala taastumiseks. Lakkavad turbatootmisega kaasnedavad võivad häiringud (õhusaaste, müra, masinate liikumine teedel jne).

Soodel on oluline roll kliima kujundamisel, sidudes või emiteerides kasvuhoonegaase. Mahajäetud ja kasutusel olevad turbatootmisalad omavad mõju süsinikuringele, veerežiimile, bioloogilisele ja maastikulisele mitmekesisusele. Kuivendatud tootmisalad on CO₂ allikad, kuna kaevandamise tõttu on veetase madal ja fotosünteesiv taimestik eemaldatud. Turbatootmisalale taassoostumiseks sobivate tingimuste loomisel peatatakse turbakadu ja vähendatakse kasvuhoonegaaside emissioone. Kliima seisukohast Ääsmäe turbatootmisala korrastamise tulemusena kasvuhoonegaaside summaarne emissioon atmosfääri väheneb, millega kaasneb positiivne mõju.

3.7.2. Mõju piiriülesus

Riigipiiri üleest mõju ette näha ei ole, riigipiir asub rohkem kui 50 km kaugusel põhjas.

3.7.3 Mõju Natura 2000 võrgustiku alale

TTÜ Keskkonnatehnika instituudi koostatud aruandes „Soode hüdrokeemilised ja hüdrogeoloogilised uuringud puhvertsoonide piiritlemiseks ja kaitsemeetmete välja töötamiseks“ lk 72 jõutakse järeldusele, et viimastel aastatel Eestis läbiviidud erinevate turbamaardlate geoloogilised ja keskkonnamõju hindamised [Larvi (Orru, 1998), Sangla (Ramst, 2003), Niibi (Orru, 2000, Ramst, 2007), Kaseraba (Orru, 1999), Soosaare (Orru, 2004), Laiküla (Orru, 2004)] näitavad, et rabas ulatub kuivenduse mõju maksimaalselt 80 - 100 m

kaugusele. Lavassaare turbamaardla Põhara turbatootmisala KMH raames tehtud veetasemete mõõtmiste põhjal hinnati alanduse maksimaalseks raadiuseks 150 m. Läbiviidud mõõtmised näitasid, et kuivenduse mõju oli suurim mäeeraldise piirist kuni 20 - 30 m kaugusel, kauguse suurenedes mõju olulisus vähenes.

Ei ole alust arvata, et turbatootmisala korrastamisel oleks selle mõju suurem kui kuivendamisel. Korrastamistööde tegevuste mõju ei ulatu eeldatavalt tootmisala piiridest väljapoole ja seega 7 km kaugusel asuvat Natura loodusala tegevus ei mõjuta. Samuti on tootmisala lähedal registreeritud püsielupaikades elavad kaitsealused liigid harjunud turbatootmisalal toimuvate tegevustega ning korrastamistööde teostamine (mis ei ole intensiivsem tegevus kui kaevandamine) ei mõjuta liikide soodsat seisundit.

3.8. Kavandatava tegevuse koosmõju muude asjakohaste toimuvate või mõjualas planeeritavate tegevustega

Lähimad kehtiva keskkonnalooga mäeeraldised on enam kui 6 km kaugusel idas paiknev Väike-Kõrnomaa karjäär (keskkonnaluba nr HARM-086, kehtiv kuni 07.07.2028), lõunas paiknevad Sutlema maardla karjäärid Sutlema I lubjakivikarjäär (keskkonnaluba nr Rapm-059, kehtiv kuni 06.04.2034), Sutlema II lubjakivikarjäär (keskkonnaluba nr Rapm-062, kehtiv kuni 01.12.2036) ja Sutlema III lubjakivikarjäär (keskkonnaluba nr Rapm-104, kehtiv kuni 02.09.2043) ning loodes paiknev Ohtu turbatootmisala (keskkonnaluba nr HARM-054, kehtiv kuni 15.06.2049). Piisava vahekauguse tõttu ei ole korrastamistööde mõju kumuleeruv nimetatud mäeeraldistel tehtava töödega.

Tootmisala ümbritsevad metsamaad. Lõplik korrastamisprojekt tuleks kooskõlastada piirnevate kinnistute omanikega, kuna turbatootmisalade korrastamise suunaks on soo taastamine ning veetaseme tõstmisel võib muutuda ka naaberkiinnistute veerežiim.

3.9. Ebasoodsa mõju tõhusa ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise võimalused

Korrastamistööde tegemise käigus on olulise ebasoodsa mõju avaldumine eeldatavalt vähetõenäoline. Korrastamisel luuakse soodsad tingimused taassoostumiseks. Korrastamisprojekti koostamisel (ja vajadusel ka tööde läbiviimisel) tuleb konsulteerida vastavaid teadmisi ja kogemusi omava sooteadlasega. Veerežiimi muutmine veetaseme tõstmiseks tuleb kooskõlastada tootmisalaga piirnevate kinnistute omanikega, et välja selgitada ja vajadusel teha kokkulepped leevendusmeetmeteks.

3.10. Eelhindangu järeldus

Eelhindamise tulemusena järeldab Keskkonnaamet, et kavandataval tegevusel puudub oluline keskkonnamõju, kuna:

- kavandatav tegevuskoht ja selle mõjuala ei asu Natura 2000 võrgustiku alal ning kavandatava korrastamisega ei mõjutata kaitsealasid, Natura 2000 võrgustiku alasid ega kaitsealuseid liike;

- eelhindamise tulemusena selgus, et korrastamise käigus taastatakse märgalale iseloomulik veerežiim;
- eelhindamise tulemusena selgus, et korrastamisega ei ületata eeldatavalt piirmäärasid müra, tolmu ja vibratsiooni osas;
- korrastamisega taastatakse maa-ala kvalitatiivne ilme ning soodsad tingimused märgala tekkeks.

KeHJS § 11 lõike 8¹ kohaselt KMH algatamata jätmise otsus peab muu hulgas sisaldama asjakohaseid KeHJS § 6¹ lõike 1 punkti 6 alusel esitatud kavandatava tegevuse erisusi või keskkonnameetmeid muidu ilmned võiva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või ennetamiseks. Määruse nr 31 § 5 lõike 2 järgi, kui eelhindangu järelduseks on kavandatava tegevuse KMH algatamata jätmise, esitatakse eelhindangus põhjendatud juhul ettepanekud vajalikeks keskkonnameetmeteks.

KeHJS § 3³ lõike 1 järgi keskkonnameetmed on kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise ning põhjendatud juhul heastamise meetmed. Keskkonnameetmete hulka arvatakse ka keskkonnaseire. KeHJS § 3³ lõike 2 kohaselt peavad keskkonnameetmed, sealhulgas keskkonnaseirega jälgitavate näitajate liik ja seire kestus, olema proportsionaalsed kavandatava tegevuse iseloomu, asukoha ja mahuga ning eeldatavalt avalduva keskkonnamõjuga. Keskkonnaseire määramisel ja tegemisel arvestatakse olemasoleva keskkonnaseirega.

Loa taotleja ei ole KeHJS § 6¹ lõike 1 punkti 6 alusel esitanud Keskkonnaametile teavet kavandatava tegevuse erisuste või võetavate keskkonnameetmete kohta, millega loa taotleja kavandab vältida või ennetada muidu ilmned võivat olulist ebasoodsat keskkonnamõju. Turbatootmisala korrastamisel tuleb kaasata vastavate kogemustega sooteadlane.

4. ÄRAKUULAMINE

Keskkonnaamet saatis KeHJS § 11 lõike 2² ja haldusmenetluse seaduse § 40 lõike 2 alusel 13.05.2024 kirjaga nr DM-127333-4 Ääsmäe turbatootmisala korrastamistingimuste taotlusele koostatud keskkonnamõjude eelhindangu ja KMH algatamata jätmise otsuse eelnõu arvamuse avaldamiseks Saue Vallavalitsusele, Maa-ametile ja tutvumiseks AS-le Jiffy Products Estonia, arvamuse avaldamise tähtajaga hiljemalt 14.06.2024. Nimetatud kirja kontrollides selgus, et kirja lisades on korrastamistingimuste eelnõu topelt, kuid KMH eelhindangu eelnõu puudu. Eelnevast tulenevalt edastas Keskkonnaamet nimetatud kirja lisad uuesti 31.05.2024 kirjaga nr DM-127333-5 ning palus võimalusel arvamus anda eelmises kirjas märgitud kuupäevaks s.o hiljemalt 14.06.2024. Keskkonnaamet märkis, et kui arvamust ei ole määratud tähtajaks antud ega tähtaega pikendatud, lahendatakse menetlus asjaosaliste arvamusega.

Saue Vallavalitsus määratud tähtajaks arvamust ei esitanud ega pikendanud tähtaega.

Maa-amet teatas 13.06.2024 kirjaga nr 7-1/24/6477-3 (registreeritud KOTKAS-s 14.06.2024 numbriga DM-127333-7), et on eelnõudega tutvunud ning märkused puuduvad.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tiit Rahe

peaspetsialist juhataja ülesannetes

maapõuebüroo

Teadmiseks: Maa-amet, Saue Vallavalitsus

Marin Varblane

vanemspetsialist

maapõuebüroo

Liset Takking

spetsialist

loodushoiutööde büroo